

УДК 81'322:81'255
УДК 81'255:004.912

Наташа Стојановска-Илиевска

ИЗРАБОТКА НА ЕЛЕКТРОНСКИ КОРПУС ОД ПРЕВОДИ ОД СТУДЕНТИ ВО РАМКИТЕ НА ПРОЕКТОТ MUST

1. Општи информации за проектот

Меѓународниот проект „Повеќејазични студентски преводи“ (Multilingual Student Translation - MUST) на Центарот за англиска корпусна лингвистика, којшто функционира во рамките на Католичкиот универзитет во Лувен, Белгија, датира од 2016 година, а негови раководители се проф. Силвиане Грејндер (Sylviane Granger) и проф. Мари-Од Лефер (Marie-Aude Lefer) од Католичкиот универзитет во Лувен, Белгија.

Целта на овој меѓународен проект е да се создаде обемен повеќејазичен корпус од студентски преводи со богати, стандардизирани метаподатоци, при што ќе се искомбинираат сознанијата од истражувањата на корпуси со текстови од изучувачи на странски јазик и од преведувачки студии базирани на корпуси. Од основањето до денес на проектот MUST му се имаат приклучено истражувачки тимови од деветнаесет земји учеснички. Партнери на проектот се над четириесет светски универзитети, меѓу кои и Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, преку учеството на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“.

Корпусот MUST, кој моментално е достапен само за директните учесници во проектот MUST, опфаќа широк опсег на јазични парови и неговиот обем изнесува околу два милиони токени. Може да се пребарува преку интерфејс наречен Nupal4MUST, што е всушност прилагодена верзија на софтверската алатка Hybrid Parallel Text Aligner (Nupal). Во Nupal4MUST е интегриран и стандардизиран систем за аотирање на преводите. Грејндер

и Лефер (2020) даваат детален опис на карактеристиките на корпусот MUST и на можностите за истражување што тој ги нуди.

2. Оправданост на потребата за реализација на проектот

Учеството во овој проект следеше по успешната соработка со Католичкиот универзитет во Лувен, Белгија во академските години 2016 – 2017, кога во склоп на проектот *International Corpus of Learner English* (Интернационален корпус на англискиот јазик на изучувачиите) беше создаден обемен електронски корпус од есеи на англиски јазик на студенти од Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје. Од досегашното искуство, овој корпус има значителна апликативна вредност бидејќи има послужено како основа за истражувања за изработка на дипломски трудови од студенти, како и за научни трудови од професори.

Центарот за англиска корпусна лингвистика во Лувен има долгогодишно искуство во реализирање прогресивни проекти, а нивната работа на полето на корпусната лингвистика го трасира правецот во кој ќе се развива овој приод во иднина. Со учеството на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во проектот MUST се овозможува кадарот од УКИМ да биде дел од напредните движења на полето на лингвистиката, но и да се направат споредбени и контрастивни истражувања кои би можеле да го унапредат процесот на наставата.

3. Цели на проектот

Проектот ги имаше следниве цели:

- да се создаде обемен електронски корпус од двонасочни преводи од студенти по англиски јазик од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, до кој ќе имаат пристап истражувачи на англискиот јазик од нашата земја и од светот;
- да се овозможат споредби и контрастивни проучувања на оригинални текстови напишани на македонски и англиски јазик и на нивните преводи од голем број на студенти, кои би помогнале да се согледаат јазични феномени што заслужуваат повеќе внимание во процесот на наставата;
- да се спореди англискиот меѓујазик на македонските изучувачи со меѓујазикот на изучувачите од други земји и
- да се популаризира корпусната лингвистика преку нејзината практична примена во истражувања.

4. Реализација на проектот

Проектот се состоеше од три главни етапи: запознавање на студентите со проектот и потпишување формулари за согласност од страна на заинтересираните студенти, постапно прибирање преводи на платформата HYPAL4MUST во двете јазични комбинации во тек на повеќе заеднички онлајн сесии со студентите на платформата Zoom, како и уредување на преводите и нивно порамнување според пасусите и речениците од оригиналниот текст од страна на координаторот.

Прибирањето на преводите за корпусот на повеќејазични студентски преводи се одвиваше во текот на академските години 2022/2023 и 2023/2024. Беа опфатени повеќе текстови во две преводни комбинации: англиско-македонска и македонско-англиска, а учествуваа над седумдесет студенти од Катедрата за англиски јазик и книжевност. За потребите на овој корпус беше потребно да се соберат најмалку сто превода во електронски формат од студенти по англиски јазик, а како резултат на овој проект беше создаден корпус од сто и еден студентски превод, кои понатаму ќе им стојат на располагање на истражувачите. Во реализацијата на проектот беа вклучени професори од Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје: проф. д-р Наташа Стојановска-Илиевска (координатор на проектот), проф. д-р Анастасија Киркова-Наскова и проф. д-р Милан Дамјаноски.

Учеството на студентите во проектот беше на доброволна основа. Преводите се работеа строго наменски, за потребите на проектот и тие не беа дел од редовните работни обврски на студентите. Од секој студент чиј превод е вклучен во корпусот, претходно беше земена писмена согласност за учество во проектот. Преводите се внесуваа на платформата HYPAL4MUST на интернет, а на изработката на самите преводи им претходеше внесување на истата платформа обемни демографски и други податоци во врска со образованието и јазичните познавања на студентите. Додека студентите ги внесуваа податоците и преводите на HYPAL4MUST, истовремено присуствуваа и во сесија на Zoom за координаторот да може да ги води низ целиот процес и да ги отстрани евентуалните технички проблеми.

По внесувањето на преводите на платформата, тие требаше да се подложат на еден процес на специфично уредување, според барањата на Центарот за англиска корпусна лингвистика од Лувен. Имено, координаторот на проектот требаше да спроведе рачно порамнување (alignment) според пасуси и според реченици за секој поединечен превод, заради точност и прегледност во понатамошните јазични истражувања и анализи.

5. Резултати од проектот

Проектот MUST опфати собирање преводи од студенти од Катедра-та за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, со цел собраниот корпус да послужи како основа за различни контрастивни проучувања на англискиот и македонскиот јазик, но и за проучувања од областа на преведувањето и усвојувањето на англискиот јазик како странски. Корпусот создаден во рамките на проектот MUST е прв од ваков вид во Република Северна Македонија и моментално вклучува сто и еден превод од студенти. Секако, постои можност за негово понатамошно проширување и надградување.

Според податоците за учесниците во базата на податоци, се утврди дека во англиско-македонската комбинацијата засега се опфатени 62 превода направени врз основа на два текста, со вкупно 12659 токена на изворниот јазик и 11629 токена на целниот јазик. Од друга страна, пак, македонско-англиската комбинација вклучува 39 превода, кои се изработени врз основа на еден текст и содржат вкупно 6966 токена на изворниот јазик и 7925 токена на целниот јазик.

6. Придобивки од проектот

Во рамките на проектот MUST студентите имаа можност да учествуваат во меѓународен проект и на тој начин да дадат свој придонес во унапредувањето на лингвистичката наука во нашата земја. Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје се вброи во партнерските универзитети што учествуваат во проектот, заедно со над четириесет други универзитети од светот. Примената на овој корпус за научни истражувања би го осовременила процесот на настава по англиски јазик во високото образование, бидејќи ваквите проучувања ќе овозможат наставата да биде прилагодена кон потребите на македонските студенти по англиски јазик.

Исто така, од приклучувањето на УКИМ кон проектот MUST во 2021 г., па досега, одржани се две работилници преку платформата Microsoft Teams, на кои се претставуваа истражувања спроведени со помош на корпусот MUST, а се спроведуваа и обука за новоприклучените партнерски универзитети за користење на програмата Hupal4MUST. Преку редовното организирање вакви настани од страна на раководителите на проектот MUST, континуирано се разменуваат искуства и идеи меѓу координаторите од различни универзитети, а се поттикнува и соработката меѓу нив.

Библиографија:

Granger, S. & Lefer, M.-A. (2020). 'The Multilingual Student Translation corpus: a resource for translation teaching and research' in *Language Resources and Evaluation*, 54: 1183-1199.